

بررسی تاثیر شاخص‌های مدیریت توسعه پایدار شهری بر بهبود فضاهای عملکردی شهری (مطالعه موردی شهر فریدونکنار)

مقداد عباسی^۱، آسیه عابد پور^۲، حسین بابانتاج احمدی^۳، سید علی صیادی کناری^۴، لاله منجزی^۵

۱- کارشناسی ارشد، مهندسی نرم افزار کامپیوتر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد بابل، مازندران، ایران (نویسنده مسئول)

۲- دانشجوی کارشناسی ارشد، مهندسی نرم افزار، موسسه آموزش عالی پردیسان، واحد فریدونکنار، مازندران، ایران

۳- کارشناسی ارشد، مهندسی نرم افزار کامپیوتر، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد قایمشهر، مازندران، ایران

۴- کارشناسی ارشد، مهندسی علوم کامپیوتر، دانشگاه پیام نور، واحد محمود آباد، مازندران، ایران

۵- کارشناسی ارشد، گرایش مدیریت مالی، دانشگاه آموزش عالی غیر انتفاعی خزر، واحد محمود آباد، مازندران، ایران

چکیده

توسعه پایدار شهری موضوع‌های جلوگیری از آلودگی‌های محیط شهری و ناحیه ای، کاهش ظرفیت‌های تولید محیط محلی - ناحیه ای و ملی، حمایت بازیافت، عدم حمایت از توسعه‌های زیان آور و از بین بردن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می‌کند همچنین راه رسیده به این اهداف را با برنامه ریزی شهری و روستایی، ناحیه‌ای، ملی و حمایت همه جانبه دولت از این برنامه‌ریزی‌ها می‌داند. از این رو، پژوهش حاضر با هدف بررسی تاثیر شاخص‌های توسعه پایدار شهری بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار با استفاده از روش پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری این تحقیق را کلیه کارکنان شهرداری فریدونکنار به تعداد ۳۳۰ نفر تشکیل می‌دهند که با توجه به جدول مورگان تعداد ۱۸۱ نفر بعنوان حجم نمونه بصورت تصادفی ساده انتخاب گردیدند. جمع‌آوری اطلاعات با استفاده از ابزار پرسشنامه انجام شد و نیز پرسشنامه‌ها در میان کارکنان توزیع گردید. همچنین جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. روش‌های آماری مورد استفاده در این تحقیق آزمون کولموگروف-اسمیرنوف، یک نمونه‌ای و رگرسیون خطی می‌باشد. ضریب همبستگی، آزمون با توجه به نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها، حاکی از آن بود که شاخص‌های توسعه پایدار شهری (اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی، بهداشتی، حمل و نقل و سیاسی) بر بهبود فضاهای عملکردی شهری در شهر فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

واژه‌های کلیدی: توسعه پایدار، فضاهای عملکردی شهری، اجتماعی-اقتصادی، زیست محیطی.

۱-مقدمه

توسعه در عرف به فرایندی گفته می شود که طی آن جوامع از شرایط اولیه و عقب ماندگی با عبور از مراحل تکاملی و کم و بیش یکسان و تحمل دگرگونی های کمی و کیفی به جوامع توسعه یافته تبدیل شوند و همانگونه که ولفگانگ زاگس گفت توسعه روندی تصور شده است که طی آن «مردم از توسعه نیافتگی به سوی سرنوشت جهانی و محتوم رفاه اقتصادی رهنمون می شوند» (نصیری، ۱۳۹۶: ۴۵). توسعه در مفهوم کلی به معنی بهبود شرایط زندگی، تامین نیازها و زمینه سازی برای نیل به آرمان ها به کهنسالی تمدن بشری است اما مطالعه توسعه در مفهوم خاص بعبارت دیگر «مطالعه منظم مسائل و جریانات بویژه در عرصه اقتصادی» تاریخچه ای بسیار کوتاهتر دارد توسعه یک نوع افزایش توانایی و علاقه است و به دلیل این که یک نفر و یا یک جامعه نمی تواند آن را از دیگری بیاموزد بنابراین یک فرد و یا یک جامعه نیز نمی تواند دیگری را توسعه دهد یک نفر تنها می تواند برای توسعه دیگری را تشویق و تجهیز نماید (اسلامی، ۱۳۹۱: ۱۸). از توسعه تعاریف و مفاهیم متفاوتی توسط صاحب نظران مطرح گردیده است و گرچه مفهوم ترقی (progress) و رشد (growth) پیشرفت (advancement) و گسترش (expanding) از گذشته ای خیلی دور در ادبیات اقتصادی و اجتماعی مطرح بوده لیکن واژه توسعه (development) به مفهوم متداول کنونی آن پس از جنگ جهانی دوم رواج پیدا کرده است. مفاهیم ترقی - تحول - رشد - پیشرفت و گسترش در حقیقت گرچه حرکتی در جهت بهبود اوضاع و شرایط موجود یک جامعه را مد نظر قرار داد اما به نسبت توسعه از معانی و مفاهیم محدودتری برخوردارند. توسعه در مفهوم حرکت به سمت بهبودی و تغییر شرایط از وضع کنونی به شرایطی مطلوبتر. در حقیقت جنبه هدفمند آرمانی تر را به نمایش می گذارد. البته مفاهیم توسعه در مسیر تحول آن در نیمه دوم قرن ۲۰ خود متحول گردیده است و گروههای علمی توسعه را براساس دیدگاه های خود تفسیر نموده اند. توسعه درجه ای از تحول است که جامعه را برای نیل به آرمان ها و اهداف خود هدایت می کند به بیان سازمان ملل توسعه فرایندی است که کوشش های مردم و دولت را برای بهبود اوضاع اجتماعی و اقتصادی و فرهنگی هر منطقه متحد کرده و مردم این مناطق را در زندگی یک ملت ترکیب نموده و آن ها را برای مشارکت در پیشرفت ملی توانا می سازد. شاید بتوان مفهوم توسعه را در ابعاد اقتصادی - اجتماعی - سیاسی و فرهنگی آن شناخت اهمیت انسان و هدف نهایی توسعه را رفاه و خوشبختی انسان ها دانست پس هدف اساسی ایجاد محیطی توان بخش برای مردم است تا از زندگی طولانی - سالم و خلاق و با کیفیت برخوردار شوند (نصیری زاده و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۸۳).

بسیاری از متخصصین بزرگ و شناخته شده دنیای اقتصاد همچون آدام اسمیت، بایر، کلارک، هیرشمن، میردال و روستو و... هم یک مفهوم برای معنی توسعه ذکر کرده اند و آن عبارتست از این است که توسعه یک تحول بنیادی از جامعه کهن در جامعه نوین است. توسعه تنها الزاما بحث اشتغال فقر و محرومیت و عدالت نیست بلکه این هم جزء توسعه بوده و در عین حال مفهوم توسعه فراتر از اینها است (ماهر، ۱۳۶۸: ۴-۱). توسعه اساسا تبدیل یک تمدن به تمدن دیگر و یا به عبارتی تحول اندیشه قدیم به اندیشه جامعه جدید است از همین رو ست که توسعه را متضمن یک مرگ و یک تولد می دانند. مرگ یک اندیشه و نظام متناسب بانظام کهن و تولد یک اندیشه و نظام متناسب با آن نظام جدید (عظیمی، ۱۳۹۷: ۱۵-۱۳). مایکل تودارو می گوید : توسعه را باید جریان چند بعدی دانست که مستلزم تغییرات اساسی در ساخت اجتماعی، طرز تلقی عامه مردم و نهادهای ملی، تشریح رشد اقتصادی، کاهش نابرابری و ریشه کن کردن فقر مطلق است به طور معمول توسعه به معنای فرایندی است که طی آن قابلیتها یا توانیهای بالقوه یک شی یا موجود زنده تحقق یافته و آن شی یا موجود زنده به حالت طبیعی و کامل

خود در آید. براساس همین مفهوم است که این واژه به گونه ای استعماری یا مجازی برای اشاره به رشد طبیعی گیاهان و حیوانات به کار می رود. (زاکس، ۱۳۹۷: ۱۶-۱۷). در قالب معیارهای توسعه دو موضوع مهم اقتصاد و زیست محیطی با هم مطرح می شوند در حالیکه این دو در تقابل با یکدیگرند زیرا همچنانکه رشد اتفاق می افتد منابع مصرف می شود استفاده بی رویه از منابع منجر به مسائل مختلف از جمله آلودگی هوا، آب و خاک می گردد بنابراین با رشد اقتصادی محیط زیست آلوده می شود. زمانی مفهوم توسعه اقتصادی با بهبود کیفیت محیط زیست همراه می شود که تغییرات ساختاری در اقتصاد شامل توزیع مناسب منابع مالی، بهره برداری از منابع زیرزمینی، تامین زیر ساخت های اقتصادی، قانون مندی و حاکمیت قانون، سیاست های روشن و ثابت واردات و صادرات به برقراری عدالت در همه سطوح اقتصادی - اجتماعی و فرهنگی مد نظر قرار گیرد (عزیزی، ۱۳۹۰: ۵).

۲- مبانی نظری تحقیق

۲-۱- توسعه پایدار

مفهوم پایداری در عصر حاضر آنچنان اهمیتی پیدا کرده است که هر بحث معاصر در باره محیط زیست و توسعه بدون توجه به این مفهوم بحثی ناتمام تلقی می گردد با وجود آن نبایستی چنان توجه کرد که همیشه این واژه بخشی از امکانات روزمره ی ما را در بر می گیرد. در فرهنگ آکسفورد فعل پایداری به این صورت تعریف شده است. توانایی، دوام یا حفظ انجام کاری به طور دائم. در فرهنگ دهخدا فعل پایداری به معنای بادوام، ماندنی آورده شده است (فرهنگ دهخدا: ۴۷). معنای کنونی واژه پایداری که در این بحث مد نظر می باشد عبارتست از «آنچه که می تواند در آینده تداوم یابد» (سفلایی، ۱۳۹۲: ۱۴۳). توسعه پایدار به تعبیری یک مفهوم اخلاقی است و به تعبیر دیگر یک مفهوم علمی اگر چه کاملاً با علوم طبیعی و اقتصاد در آمیخته است اما شاید بیشتر برآمده از فرهنگ و ارزش های انسانی باشد و در پاسخ به یک نیاز حیاتی در واقع می تواند بنای بنیانی جدید برای روابط انسانی و تداوم حیات بشری تصور شود با این وصف در تعریف توسعه پایدار نمی توان وجهی را به زیان وجه دیگر انتخاب کرد. به بیان دیگر اگرچه توجه به مفهوم محیط زیست در این مناظره نقشی محوری دارد اما نباید و نمی تواند صرفاً در چهارچوب حفاظت از محیط زیست خلاصه شود مفهوم جدید توسعه پایدار کلی نگر است و همه ابعاد اجتماعی - اقتصادی - فرهنگی و دیگر نیازهای بشری را در بر می گیرد. به اعتباری مهمترین جاذبه در توسعه پایدار در جامع نگری آن است. به این دلیل معمای توسعه پایدار نمی تواند از طریق تمرکز بر اجزا حل شود این مفهوم باید به صورت یکپارچه و در هر دو بعد علمی و اجتماعی مورد بررسی قرار گیرد و نه بعنوان سلسله ای از موضوعات و مسائل جداگانه. توسعه پایدار توسعه ای است که نیازهای حال انسان را با توجه به توانایی نسل آینده در دریافت نیازهایش مد نظر دارد. (بیانیه کمیسیون محیط زیست و توسعه آینده ۱۹۸۷).

برآورده ساختن نیازها و خواسته های انسانی هدف عمده توسعه است اما در حال حاضر نیازهای ضروری شمار بسیار زیادی از مردم کشورهای در حال توسعه برای غذا، پوشاک، سرپناه و شغل تامین نمی شود و فراتر از آن این مردمان خواستار بهبود کیفیت شرایط زیست خود هستند که در آن فقر و بی عدالتی مختص نقاط خاصی است که همواره مستعد بحران های زیست محیطی و سایر بلاها خواهد بود. توسعه پایدار نیازمند تامین نیازهای اولیه همگان و ایجاد فرصت برای آنها جهت برآورده سازی خواسته هایشان برای زندگی بهتر است (تی بی تی، مترجم: ذاکر حقیقی ۱۳۹۳: ۸۷). توسعه پایدار در سه حیطه دارا ی مضامین عمیقی است: ۱. پایداری اقتصادی ۲. پایداری اجتماعی ۳. پایداری زیست محیطی.

در راستای تحقق اهداف توسعه پایدار - پایداری زیست محیطی در ارتباط با معماری اهمیت زیادی دارد و مسائل زیست محیطی که آینده بشر را به خطر انداخته است معماران را به چاره اندیشی واداشته است و پایداری زیست محیطی عبارتست از باقی گذاردن زمین به بهترین شکل برای نسل آینده با این تعریف که فعالیت انسان ها تنها زمانی از نظر محیطی پایدار است که بتواند بدون تقلیل منابع طبیعی و یا تنزل محیط طبیعی اجرا شود. پس توسعه پایدار زمانی، ذاتا فرایندی مبتنی بر تغییرات است که در آن استفاده از منابع، جهت سرمایه گذاری ها، سمت و سوی توسعه، فن آوری و تغییرات نهادی همه با یکدیگر هماهنگ بوده و قابلیت نسل های حاضر و آینده را برای برآورده ساختن نیازهای انسانی شان ارتقاء می بخشد. (همان منبع: ۸۹-۸۸). کمیسیون جهانی محیط زیست توسعه پایدار را اینگونه تعریف می کند: توسعه پایدار فرایندی تغییراتی است که در استفاده از منابع، هدایت سرمایه گذاریها، سمت گیری توسعه تکنولوژی و تغییراتی است که با نیازهای حال و آینده سازگار می باشد. از نظر کمیسیون جهانی محیط و توسعه، توسعه پایدار عبارتست از توسعه ای که نیازهای کنونی را بدون کاستن از توان نسلهای آینده در تامین احتیاجاتشان برآورده سازد. (دبلیو، سی، اس، دی، ۲۰۱۷: ۶۵). توسعه پایدار توسعه ای است که پاسخگوی نیازهای فعلی باشد بدون آنکه توان نسل های آینده در تامین نیازهای خود را تحت تاثیر قرار دهد. (عزیزی، ۱۳۹۰: ۴۲). از طرفی بانک جهانی از تعریف سازمان ملل نیز کلی تر و ابهام برانگیز تر است بانک جهانی توسعه پایدار را توسعه ای که دوام یابد نامید. از نظر بانک جهانی با وجود فقر نمی توان محیط طبیعی سالم و پایداری داشت. نبودن عدالت اجتماعی تداوم توسعه را دچار مشکل می نماید. در اجلاس ریو راهنماها و توصیه ها در چهار فصل تنظیم گردید که رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی به گونه ای صورت پذیرد که سرمایه های زیست محیطی و نیازهای توسعه را برای نسل های بعد دچار نقصان و اختلال نسازد در اواخر دهه مشخص شد که برای شناسایی بهتر توسعه پایدار لازم است مباحث اقتصادی- اجتماعی - سیاسی و زیست محیطی به طور همزمان مورد توجه قرار گیرد عنصر مهم کلیدی در توسعه پایدار تاکید بر حفظ و رفاه نسل ها (حال و آینده) در طول زمان می باشد در الگوی توسعه پایدار سعی می شود که مقدار و کیفیت ثروت میراث نسل آینده را حداقل برابر نسل حاضر در نظر گیرد. و بالاخره توسعه پایدار توسعه ای است که نیازهای نسل حاضر را برآورده می سازد بدون اینکه توانایی نسل های آینده در رفع نیازهایشان مورد مخاطره قرار دهد. هدفهایی که در مفهوم توسعه پایدار وجود دارد بسیار گسترده و قابل تامل است (رحمانی، ۱۳۹۴: ۵۲).

اصول و مبانی توسعه پایدار می تواند به سه روش مختلف در بهبود محیط زیست مسکونی به کار رود با اعمال توسعه متراکم- ساختمانهای کوتاه مرتبه با نوآوری در تدوین اصول تفضیلی طراحی شهری و در نهایت با ایجاد فرمی از شهر که استفاده بهینه از انرژی شهر را تضمین کند. هر یک از این روشها دارای مزایا و معایب مشخصی است.

محورهای اصلی برای دستیابی به توسعه پایدار را می توان به صورت زیر بیان نمود:

۱. نگرش بلند مدت در برنامه ریزی همزمان با تامین نیازهای امروز جامعه شهر و نقش منطقه آن (چشم انداز)
۲. جامع نگری در برنامه ریزی (ابعاد اقتصادی- اجتماعی- زیست محیطی) اشتغال، فرهنگ محلی، محیط طبیعی زندگی.
۳. سیاست های پایدار زیر ساخت های اقتصادی- اجتماعی- فرهنگی، محیط زیست طبیعی و آمایش منطقه

۲-۲- توسعه پایدار شهری

توسعه شهری بعنوان یک مفهوم فضایی را می توان به معنی تغییرات در کاربری زمین و سطوح تراکم جهت رفع نیازهای ساکنان شهری در زمینه مسکن حمل و نقل، اوقات فراغت و غذا و غیره تعریف کرد یا توسعه ای است که تمام جنبه های

اجتماعی، اقتصادی و ... را در شهر با هم پیش می برد و توسعه پایدار شهری نگهداری منابع برای حال و آینده از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن کمترین ضایعات به منابع تجدید پذیر مطرح است. توسعه پایدار شهری موضوعهای جلوگیری از آلودگیهای محیط شهری و ناحیه ای، کاهش ظرفیت های تولید محیط محلی - ناحیه ای و ملی، حمایت بازیافت، عدم حمایت از توسعه های زیان آور و از بین بردن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می کند همچنین راه رسیده به این اهداف را با برنامه ریزی شهری و روستایی، ناحیه ای، ملی و حمایت همه جانبه دولت از این برنامه ریزی ها می داند. (زیاری، ۱۳۹۲: ۱۷).

۱-۲-۲- نظریه توسعه پایدار شهری

اندیشه توسعه شهری پایدار از جنبه های بسیار گسترده مطالعات در امور توسعه است. ارائه یک تعریف مشخص در این رابطه زیاد ساده نیست اما سعی می شود معنی توسعه شهری پایدار از بین مفاهیم - اصول - تاریخچه مطالعات کاربردی تشریح شود. اندیشه توسعه شهری پایدار تنها در ارتباط با تحولات تاریخی مطرح نمی شود بلکه در این رابطه توسعه خردمندانه علوم مختلف و دانش اجتماعی نیز مطرح است. توجه به تحولات باعث می شود حجم و کیفیت دانش موجود درباره محیط زیست شهری افزایش یابد از جمله علم شناسایی و رفع آلودگی هوا - گازهای گلخانه ای - تغییرات جهانی آب و هوا و موارد دیگری از این قبیل در این رابطه مطرح می شوند پیشرفت در زمینه علوم اجتماعی نیز با کمک دستور کارهای تحقیقی مختلف درباره توسعه پایدار صورت می گیرند آنچه ذکر شد نشان دهنده این است که بحث توسعه شهری تحت تاثیر مفاهیم و موضوعات مختلفی قرار گرفته و با علمی چون سیاست های اقتصادی و دانش تئوری و تجربی به مقابله برخاسته است و بعضی اوقات نیز با تحولات تاریخی شکل گرفته یا تغییر جهت داده است. (نصیری، ۱۳۹۶: ۱۷).

نظریه توسعه پایدار شهری حاصل بحثهای طرفداران محیط زیست درباره مسائل محیطی بخصوص محیط زیست شهری است که به دنبال نظریه توسعه پایدار برای حمایت از منابع محیطی ارائه شد. در این نظریه موضوع نگهداری منابع برای حال و آینده از طریق استفاده بهینه از زمین و وارد کردن کمترین ضایعات به منابع تجدید ناپذیر مطرح است.

نظریه توسعه پایدار شهری موضوع های جلوگیری از آلودگی های محیط زیست شهری و ناحیه ای - کاهش ظرفیت های تولید محیط محلی - ناحیه ای و ملی حمایت از بازیافت ها - عدم حمایت از توسعه زیان آور و از بین بردن شکاف میان فقیر و غنی را مطرح می کند. همچنین راه رسیدن به این اهداف را با برنامه ریزی اهمیت بسیاری می دهد و معتقد است دولت ها باید از محیط زیست شهری حمایت همه جانبه ای کنند. این نظریه پایداری شکل شهر - الگوی پایداری سکونت گاه ها - الگوی موثر حمل و نقل در زمینه مصرف سوخت و نیز شهر را در سلسله مراتب ناحیه شهری بررسی می کند. زیرا ایجاد شهر را فقط برای لذت شهر نشینان می داند (اسکات، ۲۰۱۵).

در یک دید اجمالی مبنای نظری مفهوم پایداری در شهر و ناحیه شامل این موارد می شود: کاهش آلودگی، نگهداری منابع طبیعی، کاهش حجم ضایعات شهری، افزایش بازیافت ها، کاهش انرژی مصرفی، افزایش بیش از حد جانداران مفید در شهر و روستا با ایجاد جامعه جنگلی و درختان شهری و نواحی سبز، عدم تمرکز شهری و کاهش پراکندگی ها، افزایش تراکم متوسط در حومه های شهری و شهر های کوچک، کاهش فواصل ارتباطی، ایجاد اشتغال محلی، توسعه متنوع مسکن در مراکز اشتغال، توسعه شهرهای کوچک برای کاهش اتکا به شهرهای بزرگ، ساختار اجتماع متعادل، حمل و نقل عمومی و کاهش ترافیک جاده ای، مدیریت ضایعات بازیافت نشدنی و تهیه غذای پایدار محلی. به این طریق اولاً با جایگزینی منابع و نوسازی آنها اتخاذ

سیاست کاربری صحیح محافظت از زمین بالا می رود ثانياً با توجه به برنامه ریزی شهری و ناحیه ای و سامان دهی فضا توسعه پایدار شهری حاصل می شود.

در نتیجه گیری از این مکاتب می توان گفت آنچه از قرن ۱۹ تاکنون باعث به وجود آمدن آنها شده بحران شهری است که آمایش و ساماندهی شهری را مشکل کرده است به طور کلی نظریه پردازان معتقدند که آمایش شهری موضوع یک علم دقیق نیست بلکه ترکیبی از علوم و در واقع بحثی میان رشته ای است زیرا انسان جمع اعداد و در نتیجه شهر هم جمع اعداد است در واقع ساخت ها مدیران این نظریه ها بوده اند اما اجرای این نظریه ها نه تنها مشکل شهر را حل نکرده بلکه بر آن افزوده است زیرا بیشتر این نظریه ها مخالف خواست انسانهای زمان خود بوده اند. (نصیری، ۱۳۹۶: ۲۰).

پایداری شهری مفهومی است که در پی طرح توسعه پایدار بعنوان الگو واژه جدیدی در جها مطرح گردید. ریشه های نگرش توسعه پایدار با نارضایتی از منابع توسعه و رشد اجتماعی- اقتصادی در شهر ها از منظر بوم شناسی بر می گردد. از اوایل دهه ۷۰ میلادی جنبش گسترده ای با حساسیت های زیست محیطی بر ضد توسعه شهر ها (به ویژه کلانشهر ها) در کشورهای شمال به راه افتاد. در همین سال ها نگرانی به پایان رسیدن برخی از منابع عمده و اصلی و رشد صنعتی به نگرانی های اضافه شد و به تدریج محدودیتهای رشد در زسیت کره پدید آمد. این گونه تفکرات در باورهای مسلط سردمداران توسعه جهان بود که همچنان بر طبل رشد اقتصادی به هر قیمتی (البته با وعده باز پرداخت قیمت ها در آینده) می کوبیدند تا آنکه از اوایل دهه ۱۹۹۰ و بطور مشخص در کنفرانس ریو ضرورت بازنگری توسعه جهانی با نگرش توسعه پایدار پذیرفته شد توسعه ای که نیازهای کنونی را بدون کاهش توانایی نسل های آتی و برآوردن نیازشان برآورده می کند. این الگو واره تازه با عنوان توسعه پایدار به مقابله با الگوهای تولید- توزیع و مصرف ناسازگار با طبیعتی می پردازد که به اتمام منابع و تخریب محیط زیست می انجامد و تنها فرایند توسعه ای را تایید می کند که به بهبود کیفیت زندگی انسان ها در حد ظرفیت پذیرش - نظام های پشتیبان حیات منجر شود. الگو واره تازه قداست رشد را شکست و به عدالت بین نسل ها ، وابستگی بی چون و چرا به طبیعت ، برتری کیفیت توسعه بر کمیت رشد، کل گرایبو توانمند سازی اجتماعات به همراه ارزش های معنوی و انسانی تاکید ویژه ای کرد. (صرافی، ۱۳۹۸: ۷-۱۰).

۳-۲- شاخص های توسعه پایدار

۱-۳-۲- شاخص های کمی و کیفی

اغلب تعاریف مطرح شده در ارتباط با شاخص های محیط زیست یا توسعه پایدار سعی دارند از عدم قطعیت شاخص های کیفی بکاهند و این کار را از طریق رقمی کردن مفاهیم و تبدیل آنها به متغیرهای عددی (چه بصورت صریح و یا بصورت تلویحی) انجام می دهند. در واقع ، بر این نکته تاکید شده است که یکی از خصوصیات شاخص ها ، کمی بودن آنها است. البته بطور کلی یک شاخص می تواند یک متغیر کیفی، یک رشته اعداد ترتیبی یا یک متغیر کمی (مقداری) باشد.

یکی از شاخص های کیفی قدیمی "گونه های شاخص" است که کاربرد طولانی در اکولوژی داشته و برای تشخیص و تفکیک گونه های است که با یک شرایط بخصوص زیست محیطی ارتباط دارند و وجود این گونه ها دلیلی بوجود آن شرایط بخصوص است. شاخص های کیفی در سه حالت بر شاخص های کمی ترجیح دارند: وقتی اطلاعات کمی (مقداری) در دسترس نباشد، وقتی مشخصه مورد نظر ذاتاً غیر قابل اندازه گیری باشد و زمانی که هزینه اندازه گیری تعیین کننده باشد. در بعضی حالات، ارزیابی های کیفی می توانند به نمادهای کمی تبدیل شوند.

کهن شاخص‌های (کیفی) را شاخص‌های ذهنی می‌نامد و می‌گوید: دریافت‌ها و تمایلات ذهنی مردم، از جمله مبانی و معیارهایی است که می‌توان برای مجموعه‌ای از شاخص‌ها در نظر گرفت. رده بندی اهمیت عوامل گوناگون از نظر توده مردم می‌تواند به عنوان وسیله‌ای تطبیقی بمنظور تعیین مجموعه‌ای از شاخص‌ها بکار رود. در این روند ابتدا باید نمونه‌ای آماری بعنوان نماینده کل جمعیت تعیین شود پس از آن افراد نمونه آماری، عواملی مانند مسکن، درآمد، شغل را بر طبق اهمیت هر یک از نظر رضایت مندی خود رده بندی کنند و اعلام دارند که به نظر آنان هر یک از این عوامل طی یک دوره زمانی خاص تا چه حد بهبود یافته‌اند. شاخص‌هایی که بر پایه این نوع اطلاعات به دست می‌آیند «شاخص‌های ذهنی» می‌باشند. در سال ۱۹۷۳ میلادی «مارک آبرامز» در مقاله خود نتایج حاصل از بررسی انجام گرفته روی نمونه‌ای از مردم در هفت شهر بزرگ انگلستان را اعلام کرد. در این بررسی مردم خواسته شده بود تا سطح رضایت مندی خود را در زمینه‌هایی چون، زندگی خانوادگی، بهداشت، استاندارد زندگی و غیره رده بندی کنند و همچنین اهمیت هر یک را نسبت به سطح کلی رضایتمندی شخصی مشخص سازند. (کهن، ۱۳۹۶: ۲۶).

۲-۳-۲- شاخص‌های اجتماعی - اقتصادی

شاخص‌های اقتصادی سه دامنه را شامل می‌گردند: یک شاخص‌های مالی همچون GNP و موازنه پرداختها. دوم، شاخص‌های حیاتی برای زیست و منابع طبیعی و سوم شاخص‌های انسانی در زمینه انسانی اقتصاد در واقع هر عنصر اقتصادی کم و بیش شامل این سه دامنه می‌باشد. و اما شاخص‌های انسانی یا اجتماعی تاکید ویژه‌ای بر آموزش و سواد آموزی، کار و عدم اشتغال، مصرف، توزیع درآمد، ثروت و بهداشت دارند. این گروه شاخص‌های مطلوب و ممکن که قابل دسترس می‌باشند عبارتند از:

- ۱- نرخ خالص ثبت نام پسران و دختران در دوره ابتدایی؛
- ۳- نرخ بیسوادی مردان و زنان؛
- ۳- نرخ بیکاری؛
- ۴- درصد جمعیت برخوردار از آب آشامیدنی سالم؛
- ۵- تعداد تلفن به ازای هر نفر؛
- ۶- نرخ مرگ و میر کودکان. (کهن، ۱۳۹۶: ۱۰۴).

در خصوص شاخص‌های توسعه اجتماعی نیز از (سرمایه اجتماعی) به عنوان یکی از شاخص‌های توسعه پایدار سخن به میان آمده است. البته سرمایه اجتماعی مانند کیفیت زندگی، یک مفهوم غیر قابل اندازه گیری است. در کشور سنگاپور نخست وزیر این کشور اظهار می‌دارد که توسعه اقتصادی باید با پیشرفت در اخلاق و رفتار اجتماعی و توسعه شخصی همگام باشد تا سنگاپور مکانی جذاب تر گردد. همچنین سرپرست کمیسیون توسعه پایدار، آقای پوتنام، روزنامه خوانی را بعنوان یک شاخص کلید دستیابی به اطلاعات و یک معیار کلیدی در توسعه اجتماعی می‌داند که این امر نشانه‌ای از مشارکت در جامعه است. دومین شاخص کلیدی برای مشارکت اجتماعی، رواج نهادهای مدنی یا تشکل‌ها و عضویت در موسسات خصوصی می‌باشند پسگمان می‌رود که اطلاع رسانی کافی و وجود سازمان‌های غیر دولتی که شهروندانی سالم، ثروتمند و اندیشمند آنها را تشکیل داده باشند سهم بسزایی در توسعه پایدار خواهند داشت. (مولدان و بیلهارز، ۱۳۹۱: ۳۰۸).

۳-۲-۳- شاخص های سیاسی

مهمترین شاخص سیاسی در جهت دستیابی به توسعه پایدار، میزان مشارکت مردم در تصمیم گیریها و شراکت میان بخش عمومی و خصوصی در اجرای برنامه ها و طرح های عمرانی است. امروزه مشارکت یکی از ارکان توسعه پایدار محسوب می شود همچنین، میزان مشارکت مردم در تصمیم گیریها و شرکت آنها در فعالیت های عمرانی بستگی به توان اقتصادی، فرهنگی، فنی و حقوقی آنها دارد. (اردشیری، ۱۳۹۳).

۳-۲-۴- شاخص های زیست محیطی

تعاریف متعادل توسعه پایدار همگی نشانگر نقش و اهمیت غیر قابل انکار صنعت در توسعه پایدار هستند. اول از این جهت که صنعت و توسعه صنعتی خود اولین منشا ایجاد کننده مشکلات زیست محیطی به شمار می روند و دوم اینکه بخش صنعت با تلفیق اقتصاد و فن آوری راه حل های موثری برای دستیابی به پایداری ارائه می دهند. صنعت در چهار جنبه مورد بحث در چهارچوب (جنبه های اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و نهادی) دخالت دارد و در بسیاری از شاخص های توسعه پایدار «فاکتور صنعتی» ذکر می شود. علاوه بر نقشی که صنعت در اشتغال زایی و به دنبال آن افزایش درآمد و کاهش یا نابودی فقر دارد باعث توسعه اجتماعی نیز می گردد که خود مهمترین عامل در مدرنیزه شدن کشورهاست. مشخصه های رشد اقتصادی پایدار، توجه به مسائل بالاست. همچنین درک نقش صنعت به عنوان یک جزء تفکیک ناپذیر فراگردهای در حال رشد، از ضرورت های پایداری است. (مولدان و بیلهارز، ۱۳۹۱: ۲۵۷). از نقطه نظر اقتصادی - زیست محیطی، آشکار است که بمنظور دستیابی به توسعه پایدار، تاکید اصلی، علاوه بر عوامل اقتصادی باید به یکپارچگی جنبه هایی مانند: عدالت، محیط زیست انسانی، آینده نگری و عاقبت اندیشی نیز اعمال شود. مجموعه شاخص های برتر زیست محیطی عبارتند از:

- انتشار گازهای گلخانه ای ناشی از سوخت های فسیلی بر حسب میلیون تن در یک سال؛
  - میانگین درصد نرخ افزایش سالانه جمعیت؛
  - تعداد راکتورهای هسته ای فعال؛
  - مصرف انرژی به ازای یک میلیون دلار GDP.
- افزون بر این باید توجه داشت، برای اینکه بتوان «نرخ فقدان گونه ها» و «نرخ بیابان زایی» را بصورت دقیق و مستند تعیین کرد، به اطلاعات کامل و همه جانبه نیاز خواهیم داشت. (کهن، ۱۳۸۶: ۱۰۶).

۳-۲-۵- شاخص های بهداشتی

شاخص بهداشت را می توان به شکل زیر تعریف کرد: «این شاخص بیان کننده ارتباط بین محیط زیست و سلامت بشر با هدف اتخاذ یک خط مشی یا مدیریت ویژه به شکلی که تصمیم گیری درست و موثر را تسهیل نماید.» این تعریف ابعاد زیادی دارد که باید مورد تاکید قرار گیرد. در درجه اول اینکه شاخص بهداشت محیط زیست تجسم بخش ارتباط و پیوستگی محیط زیست و بهداشت است. بدین معنی که این شاخص چیزی فراتر از یک شاخص زیست محیطی یا یک شاخص بهداشتی است. پس می توان شاخص های زیست محیطی و شاخص های بهداشتی را تلفیق کرد و به شاخص های بهداشت محیط دست یافت که در واقع علم رابطه بین مسائل زیست محیطی و اثرات بهداشتی است.

۳-۲-۶- شاخص های حمل و نقل

سیستم حمل و نقل نقش عمده ای در حیات اقتصادی کشورها و نیز زندگی روزمره دیگر شهروندان ایفا می کنند. در کشورهای صنعتی، بخش حمل و نقل ۴ تا ۸ درصد GDP و ۲ تا ۴ درصد اشتغال را شامل می شود. اهمیت اساسی دیگری که

این بخش دارد نقش آن در تجارت بین المللی، فرآیندهای بازرگانی، هزینه های مصرفی خانوار و نیز هزینه های عمومی می باشد. اثرات منفی فعالیت های حمل و نقل عبارتست از آلودگی هوا، سرو صدا، مصرف انرژی و دیگر منابع طبیعی، شلوغی و تصادفات که در زمره مشکلات زیست محیطی نیز به شمار می روند. با توجه به این معلومات، خط مشی های مربوط به حمل و نقل باید طوری تغییر کند که مخاطرات زیست محیطی را نیز مورد توجه قرار دهد و از طرح و برنامه های ناپایدار توسعه اجتناب گردد. در زیر تعدادی از شاخص های OECD که تعیین کننده خط مشی های حمل و نقل با در نظر گرفتن ملاحظات زیست محیطی می باشند را به اختصار می آوریم:

- شاخص های ترافیکی (میزان تردد مسافر، ترافیک حمل کالا، ترافیک جاده ای و هوایی)؛
- آلودگی صوتی، آلودگی آب ناشی از روغن ماشین و درصد مالکیت ماشین نقلیه شخصی؛
- هزینه های زیست محیطی (هزینه های جلوگیری یا از بین بردن آلودگی، هزینه تحقق و توسعه درباره سوخت هایی با آلایندهای کم و تولید وسائل نقلیه بی سر و صدا). (مولدان و بیلهارز، ۱۳۹۱: ۳۱۱).

۷-۳-۲- شاخص های عملیاتی

توسعه پایدار مفهومی آشنا برای قرن بیست و یکم است. وارثان این سیاره، جوانان هستند و بنابراین این حق و وظیفه آنان است که مفهوم توسعه پایدار را به خوبی درک کنند. دولت ها، سازمان های غیر دولتی، سازمان ملل و کمیته توسعه پایدار، این واقعیت را دریافته اند که مصرانه بر مشارکت جوانان در اجرای معاهدات و توافقات مربوط به توسعه پایدار تاکید می ورزند. عملیات نجات برای انجام تمام و کمال این امر و ایجاد تحرک برای تمام جوانان انجام می گیرد و صرفه نظر از اینکه در چه منطقه و با چه منابع و سوابقی هستند، تلاش می شود زمینه مشارکت فعال آنان ایجاد شود. شاخص های برنامه عملیاتی توسط کمیته توسعه پایدار و به منظور ارائه راهی مناسب برای مشارکت جوانان در فرآیند توسعه و کمک به پایش پیشرفت ما در حرکت به سوی پایداری تدوین گردید (ویس، ۲۰۱۷).

بخشی از شاخص های طرح عملیات UNDP:

- سیمای زیست محیطی؛
- آب و هوا؛
- تنوع زیست محیطی؛
- کشاورزی و آمایش زمین؛
- کیفیت زندگی و اسکان؛
- مصرف؛
- مواد زائد و آلودگی ها و بهداشت؛
- تحصیلات (آموزش و پرورش)؛
- استخدام؛
- صنعت و اقتصاد؛
- حمل و نقل، ارتباطات و ایمنی؛
- حقوق بشر و اثرات دستورکار ۲۱. (مولدان و بیلهارز، ۱۳۹۱: ۳۱۰).

۸-۳-۲- شاخص‌های شهرسازی و خانه‌سازی

هدف اصلی از این برنامه شاخص‌های خانه‌سازی، طراحی ابزاری برای پایش اجرای درست راهبرد جهانی سکونت بود که با استقرار یک ابزار قانونی نظم دهنده محیط زیست بتواند توسعه سریع بخش خانه‌سازی را تسهیل کند. طرح ریزان در نظر داشتند که یک ابزار مدیریتی برای سرمایه‌گذاران، مشتریان و سازندگان خانه‌ها، سازمان‌های اعتباری خانه‌سازی، دولت‌های محلی و دولت‌های مرکزی جهت تعیین خط‌مشی‌های ضروری برای مشخص کردن نقاط بحرانی دارای خانه‌سازی ایجاد کنند. بررسی شاخص‌های خانه‌سازی در جهان در ۱۹۹۰ به عنوان بخشی از برنامه UNCHS و بانک جهانی صورت گرفت. هدف کلی از این تحقیق ایجاد یک مجموعه جامع از شاخص‌ها برای بخش خانه‌سازی بود که با استفاده از ارزیابی شاخص‌های به کار رفته در تعداد زیادی از کشورها و استفاده از آنها برای برقراری ارتباطات تحلیلی بین این شاخص‌ها شکل گرفت. مواردی از شاخص‌های خانه‌سازی:

- کیفیت خانه‌سازی و حقوق ساخت و ساز مسکن؛
- سرمایه‌گذاری و تولید در زمینه ساخت و ساز مسکن؛
- روش‌های مالی و مالیاتی؛
- عرضه و تقاضا در زمینه ساخت و ساز مسکن؛
- هزینه‌های ساخت و ساز، قیمت خرید و اجاره خانه؛
- خط‌مشی زیست‌محیطی ساخت و ساز مسکن؛

موفقیت برنامه شاخص‌های خانه‌سازی باعث ایجاد انگیزه برای تکمیل مجموعه‌ای تحت عنوان «شاخص‌های شهری» شد که بمنظور دستیابی به عناصر ضروری در بخش شهری و پایش اجرای این شاخص‌ها در جهت اهداف مطلوب خط‌مشی‌های مورد نظر طراحی شد. نقش اصلی شاخص‌های شهرسازی این بود که هم شرایط و میزان پایداری اسکان بشر را ارزیابی کند و هم به تنظیم و پایش خط‌مشی‌ها در تمام جنبه‌ها و رویکردهای اسکان بشر کمک کند. (مولدان و بیلهارز، ۱۳۹۱: ۳۱۴).

۳- روش تحقیق

روش تحقیق به این معنی است که مشخص نماییم که چه روش تحقیقی برای رسیدن به موضوع تحقیق، با توجه به هدف تحقیق و امکانات اجرایی مناسب است (باقرزاده ۱۳۸۴). با توجه به این که پژوهش حاضر به بررسی تاثیر شاخص‌های توسعه پایدار شهری بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار می‌توان گفت که این تحقیق از نظر هدف کاربردی می‌باشد. جامعه آماری تحقیق را کلیه کارکنان شهرداری فریدونکنار به تعداد ۳۳۰ نفر تشکیل می‌دهند که مطابق جدول مورگان ۱۸۱ نفر بعنوان حجم نمونه بصورت تصادفی ساده انتخاب و پرسشنامه تحقیق در میان آنها توزیع گردید. پس از آن که اطلاعات از طریق پرسشنامه جمع‌آوری و کدگذاری و وارد کامپیوتر شد از روش‌های موجود در آمار توصیفی (جدول توزیع فراوانی، میانگین، واریانس، درصد، نمودارها و ...) و در بخش آمار استنباطی (ضریب همبستگی، رگرسیون چندگانه، آزمون کمولوگروف اسمرینف

برای بررسی فرضیه‌ها و نرمال بودن مؤلفه‌های تحقیق با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS برای تجزیه و تحلیل داده‌ها صورت گرفته است.

۴- یافته‌های تحقیق

۴-۱- آزمون کولموگروف-اسمیرنف جهت نرمال بودن متغیرها

جدول شماره ۱: آزمون کولموگروف-اسمیرنف (K-S)

فضاهای عملکردی شهری	سیاسی	حمل و نقل	بهداشتی	زیست محیطی	اجتماعی_اقتصادی	سطح معنی داری sig
۰/۳۴۸	۰/۱۲۶	۰/۲۳۲	۰/۱۰۱	۰/۱۷۱	۰/۲۱۶	۰/۷۴۱

از آنجا که یکی از شروط رگرسیون، آزمون کولموگروف-اسمیرنف، با در نظر گرفتن $\text{sig} > 0/05$ می‌باشد، در آزمون بالا این شرط برقرار است بنابراین متغیرهای مستقل (اجتماعی_اقتصادی، زیست محیطی، بهداشتی، حمل و نقل و سیاسی) و وابسته ضاهای عملکردی شهرنرمال می‌باشند و اولین شرط رگرسیون برقرار است.

۴-۲- آزمون فرضیه‌های تحقیق

- **فرضیه اول:** شاخص اجتماعی_اقتصادی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول شماره ۲: خلاصه مدل

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد تخمین	دوربین واتسون
۱	^a ۰/۰۳۴	۰/۰۲۶	۰/۰۰۵	۰/۲۵۴۹۱	۱/۸۰۱

جدول ۳: ضرایب رگرسیون

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب غیر استاندارد		مدل
		Beta	انحراف استاندارد	
۰/۰۰۰	۱۹/۱۲۴	۰/۰۳۲	۰/۱۷۶	(مقدار ثابت)
۰/۰۰۰	۰/۳۱۸		۰/۰۶۳	اجتماعی_اقتصادی

¹-Statistical Package for the Social Sciences

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود به علت اینکه sig بدست آمده در جدول آنالیز واریانس یک طرفه کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($0/05 < 0/000$)، کل رگرسیون از اعتبار آماری لازم برخوردار است. در مرحله بعد اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته سنجیده می‌شود. عدد معناداری (sig) متغیرها در جدول ضرایب رگرسیون نشانگر این مطلب است که متغیر اجتماعی_اقتصادی از اعتبار آماری برخوردار است. چرا که عدد معناداری این متغیر از سطح معنادار ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه بالا عدد ۱/۸۰۱ می‌باشد که مناسب است. لذا می‌توان ادعا نمود که شاخص اجتماعی_اقتصادی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

- فرضیه دوم: شاخص زیست محیطی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول شماره ۴: خلاصه مدل

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد تخمین	دوربین واتسون
۱	^a ۰/۴۱۱	۰/۱۸۷	۰/۱۱۸	۰/۲۴۱۹۴	۱/۹۱۱

جدول ۵: ضرایب رگرسیون

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب غیر استاندارد		مدل
		Beta	انحراف استاندارد B	
۰/۰۰۰	۱۳/۵۴۲	۰/۴۲۲	۰/۱۹۲	(مقدار ثابت)
۰/۰۰۰	۶/۸۸۶		۰/۰۵۹	زیست محیطی

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود به علت اینکه sig بدست آمده در آنالیز واریانس یک طرفه کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($0/05 < 0/000$)، کل رگرسیون از اعتبار آماری لازم برخوردار است. در مرحله بعد اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته سنجیده می‌شود. عدد معناداری (sig) متغیرها در جدول ضرایب رگرسیون نشانگر این مطلب است که متغیر زیست محیطی از اعتبار آماری برخوردار است. چرا که عدد معناداری این متغیر از سطح معنادار ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه بالا عدد ۱/۹۱۱ می‌باشد که مناسب است. لذا می‌توان ادعا نمود که شاخص زیست محیطی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

- **فرضیه سوم:** شاخص بهداشتی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول شماره ۶: خلاصه مدل

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد تخمین	دوربین واتسون
۱	^a ۰/۴۴۲	۰/۲۱۶	۰/۳۰۱	۰/۲۳۹۶۱	۱/۹۱۴

جدول شماره ۷: جدول ضرایب رگرسیون

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب غیر استاندارد		مدل
		Beta	انحراف استاندارد	
۰/۰۰۰	۱۶/۲۲۰	۰/۴۹۵	۰/۱۷۶	(مقدار ثابت)
۰/۰۰۰	۶/۸۱۷		۰/۰۴۱	بهداشتی

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود به علت اینکه sig بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($0/05 < 0/000$)، کل رگرسیون از اعتبار آماری لازم برخوردار است. در مرحله بعد اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته سنجیده می‌شود. عدد معناداری (sig) متغیرها در جدول ضرایب رگرسیون نشانگر این مطلب است که متغیر بهداشتی از اعتبار آماری برخوردار است. چرا که عدد معناداری این متغیر از سطح معنادار ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه بالا عدد ۱/۹۱۴ می‌باشد که مناسب است. لذا می‌توان ادعا نمود که شاخص بهداشتی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

- **فرضیه چهارم:** شاخص حمل و نقل بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول شماره ۹: خلاصه مدل

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد تخمین	دوربین واتسون
۱	^a ۰/۲۹۸	۰/۰۹۱	۰/۰۹۳	۰/۲۶۳۱۴	۱/۹۷۱

جدول ۱۰: ضرایب رگرسیون

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب غیر استاندارد		مدل
		Beta	انحراف استاندارد	
۰/۰۰۰	۱۸/۶۸۰	۰/۳۲۶	۰/۱۴۹	۱ (مقدار ثابت)
۰/۰۰۰	۳/۲۴۲		۰/۰۵۱	حمل و نقل

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود به علت اینکه Sig بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($0/000 < 0/05$)، کل رگرسیون از اعتبار آماری لازم برخوردار است. در مرحله بعد اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته سنجیده می‌شود. عدد معناداری (Sig) متغیرها نشانگر این مطلب است که متغیر حمل و نقل از اعتبار آماری برخوردار است. چرا که عدد معناداری این متغیر از سطح معنادار ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه بالا عدد ۱/۹۷۱ می‌باشد که مناسب است. لذا می‌توان ادعا نمود که شاخص حمل و نقل بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

- **فرضیه پنجم:** شاخص سیاسی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

جدول شماره ۱۱: خلاصه مدل

مدل	همبستگی	ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	انحراف استاندارد تخمین	دوربین واتسون
۱	^a ۰/۲۶۷	۰/۰۹۸	۰/۱۱۴	۰/۲۶۸۳۷	۱/۹۸۰

جدول شماره ۱۲: جدول ضرایب رگرسیون

سطح معنی داری	آماره t	ضرایب استاندارد		مدل
		Beta	انحراف استاندارد	
۰/۰۰۰	۲۱/۷۱۲	۰/۳۸۱	۰/۱۵۲	۱ (مقدار ثابت)
۰/۰۰۰	۴/۳۱۲		۰/۰۴۳	سیاسی

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود به علت اینکه Sig بدست آمده کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد ($0/000 < 0/05$)، کل رگرسیون از اعتبار آماری لازم برخوردار است. در مرحله بعد اثر متغیر مستقل بر متغیر وابسته سنجیده می‌شود. عدد معناداری (Sig) متغیرها نشانگر این مطلب است که متغیر سیاسی از اعتبار آماری برخوردار است. چرا که عدد معناداری این متغیر از سطح معنادار ۰/۰۵ کوچکتر می‌باشد. همچنین آزمون دوربین واتسون رابطه بالا عدد ۱/۹۸۰ می‌باشد که مناسب است. لذا می‌توان ادعا نمود که شاخص سیاسی بر بهبود فضاهای عملکردی شهری فریدونکنار تاثیر مثبت و معناداری دارد.

۵- نتیجه گیری

پس از بررسی و مطالعه نظریه ها و شاخص های توسعه پایدار شهری بدین نتیجه رسیدیم که یک شهر پایدار باید چهارچوب ارزشی و اخلاقی را در خود متبلور کند. یک چنین شهر های مطلوبی آثار اقدامات ، فعالیت ها و سیاست هایی در زمینه های مختلف زندگی خصوصا زمینه های اجتماعی ، فرهنگی و اخلاقی می باشد. چنین شهر هایی بایستی توجه به خود را از کمیت های مادی معطوف به کیفیت های معنوی نمایند. در شهر های پایدار، تفکیک و جدایی فضایی بارزی در گروه های درآمدی وجود ندارد و کلیه افراد و گروهها به خدمات و تسهیلات اساسی دسترسی آسان و دارای موقعیت های برابر می باشند. بنابراین

مفهوم شهر پایدار مفهومی بسیار ارزشمند است باید به این نکته توجه کرد که پایداری کامل و واقعی هرگز قابل وصول نیست با این حال، نباید هرگز انسان را از تلاش برای حرکت به سوی پایداری باز دارد. شهری که حتی یک قدم در جهت پایداری بردارد باید مورد تشویق و حمایت قرار گیرد. حرکت به سوی پایداری بهتر از عدم آن است. امروزه متراکم سازی بعنوان ایده شهر پایدار که می تواند در کاهش مصرف انرژی و حفظ حیات زیست از اهداف اساسی توسعه پایدار باشد در بین متخصصان عرصه معماری و شهر سازی و... مطرح می باشد اما آنچه حائز اهمیت است میزان تحقق فشردگی در شرایط گوناگون است که به یک شهر حاکم می باشد که از آن جمله می توان به شرایط اقلیمی- محیطی - فرهنگی- اقتصادی و سیاسی حتی مقیاس شهر اشاره نمود. در واقع متراکم سازی بعنوان کالبد شهر پایدار فرایند پویاست اما برای اینکه هر متراکم پایدار باشد باید محدودیت ها و آستانه ها به طور کامل درک گردند و مورد توجه قرار گیرند. اما در نهایت به این نکته بسیار حائز اهمیت بایستی اشاره نمود که انسان و تکنولوژی روز به روز در حال پیشرفت می باشند اما آنچه همواره ثابت است شرایط محیطی می باشد و همگان بایستی تمام توان خود را در حفظ محیط زیست و منافع طبیعی بکار گیرند و از منابع تجدید پذیر انرژی همچون باد و نور خورشید حداکثر استفاده را داشته باشند. آنچه محیط شهر های ما را تهدید می کند قبل از آنکه ناشی از عدم شناخت محیطی ما باشد حاصل فرهنگ و استفاده ناصحیح از محیط می باشد و این اصل بخش عمده ای از ناپایداری ها را در توسعه باعث شده است. در این میان رسالت جغرافیا بیش از سایر رشته ها در چنین شناختی آشکار می شود و توجه به آن در دستیابی به توسعه ی پایدار محرز می گردد. جغرافیدان با بررسی و شناخت مفاهیم، نظریه ها و شاخص های توسعه پایدار، نقش به سزایی در رسیدن به این مهم را ایفا می کنند. پس از بررسی و مطالعه شاخص های توسعه شهری بدین نتیجه رسیدیم که بطور کلی هدف از مطرح کردن مفهوم کیفیت زندگی شهری- اصلاح و تکامل مفهوم توسعه از توسعه هدف کمی به توسعه پایدار شهری بوده است. همچنین اهمیت جنبه های اجتماعی در عرصه شهر سازی به حدی رسیده که یکی از ویژگی های شهر پایدار، پایداری اجتماعی و کیفیت بالای زندگی، عنوان گردید. با این معنا که شهر پایدار به موازات توجه به مسائل زیست محیطی باید به مسائل اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و ارتباطی نیز توجه داشته باشد.

منابع

۱. اسلامی، غلامرضا، مواجهه با مشکلات و توسعه درونزا، نشریه صفا، شماره ۳۴، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ۱۳۹۱.
۲. اردشیری، مهیار، شهر و توسعه پایدار، مجموعه مقالات، دانشگاه شیراز، ۱۳۹۰.
۳. اولین گزارش ملی توسعه انسانی جمهوری اسلامی ایران، سازمان برنامه و بودجه، مرکز مدارک اقتصادی، اجتماعی، ۱۳۹۸.
۴. اکرمی، غلامرضا، طراحی و بازسازی روستاهای بم با نگاه به توسعه پایدار، مجموعه مقالات کارگاه تخصصی تدوین منشور توسعه پایدار بم، وزارت مسکن و شهرسازی، تهران، نشر انشاء، ۱۳۹۳.
۵. کیومرثی، وحید، احمدی پور، فریبا، معماری هوشمند، پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید بهشتی، ۱۳۹۱.
۶. بیانیه کمیسیون جهانی محیط زیست و توسعه آینده، دانشگاه آکسفورد، نیویورک، ۱۹۸۷.
۷. پاگ، سوریک، شهرهای پایدار در کشورهای در حال توسعه، مترجم محرم نژاد، ناصر، حداد تهرانی، تهران، انتشارات مرکز مطالعات و تحقیقات شهر سازی و معماری، ۱۳۹۳.
۸. سفلیبی، فرزانه، پایداری عناصر اقلیمی در معماری پایدار، مجموعه مقالات همایش بهینه سازی مصرف سوخت در ساختمان جلد ۱، ۱۳۹۲.
۹. زاکس، ولفگنگ، مترجم، فرهی، فریده، بزرگی، فرید، نگاهی نو به مفاهیم توسعه، نشر مرکز، ۱۳۹۷.
۱۰. تی بیته، اس ام ویلر، توسعه شهری پایدار، مترجم ذاکر حقیقی، کتابیون، انتشارات مرکز مطالعاتی و تحقیقاتی شهرسازی و معماری وزارت مسکن و شهرسازی تهران، ۱۳۸۴.
۱۱. زیاری، کرامت ا...، برنامه ریزی کاربری اراضی شهری، چاپ اول، دانشگاه یزد، ۱۳۸۳.
۱۲. رحمانی، صفت ا...، آشنایی با توسعه پایدار، ماهنامه علمی اجتماعی و اقتصادی جهاد، شماره ۱۷۲-۱۷۳، ۱۳۹۴.
۱۳. دبلیو پی یرس، د، جی دارموزد، ترجمه عوض کوچکی و سیاوش دهقانیان و علی کلاهی اهری، دنیای بیکران اقتصاد، محیط زیست و توسعه پایدار، چاپ اول، انتشارات دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۳۹۷.
۱۴. عزیزی، محمد مهدی، توسعه شهری پایدار، نشریه صفا، شماره ۳۳، دانشگاه شهید بهشتی، تهران، ۱۳۹۰.
۱۵. عظیمی، حسین، مولد های توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران، تهران، انتشارات شرقی، ۱۳۹۱.
۱۶. فکوهی، ناصر، انسان شناسی و توسعه، انتشارات قدس، ۱۳۹۲.
۱۷. کاظمی، مهدی، مدیریت گردشگری، انتشارات وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، ۱۳۹۳.
۱۸. کاظمی محمدی، ابوالقاسم، بررسی توسعه پایدار در طرح شهر قم، پایان نامه دکتری، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۸.
۱۹. صرافی، مظفر، شهر پایدار چیست؟ فصلنامه تحلیلی پژوهشی، آموزشی مدیریت شهری، سال اول، سازمان شهرداری های کشور، وزارت کشور، تهران، ۱۳۹۶.
۲۰. کهن، شاخص شناسی در توسعه پایدار، چاپ اول، شرکت چاپ و نشر بازرگانی، ۱۳۹۶.
۲۱. مشایخ، فریده، فرایند برنامه ریزی آموزشی، تهران، انتشارات شرقی، ۱۳۹۷.
۲۲. مایر، جرال و دیگران، مترجم هدایتی، سیدعلی، پیشگامان توسعه، تهران، انتشارات سمت، ۱۳۹۴.

۲۳. مولدان، بدریج، بیلهارز، سوزان، شاخص های توسعه پایدار، ترجمه نشاط حداد تهرانی و دیگران، تهران، انتشارات سازمان حفاظت محیط زیست، ۱۳۹۱.
۲۴. نصیریزاده، حمید رضا و دیگران، بررسی وضعیت فرهنگی شهرستان یزد، مجله کاوش نامه علوم انسانی، شماره ۷ و ۸ دانشگاه یزد، ۱۳۹۳.
۲۵. نصیری، حسین، توسعه پایدار چشم انداز جهان سوم، انتشارات فرهنگ و اندیشه، ۱۳۹۶.

26- Mought clift urban desingn dimensions butter worth, 1996.

27-Fakoohe ,naser, urban Anthropologe ,Tehran, Ney publication.p. 2018 (In persion).

28-Filho ,W.L, Dealing with Misconception on the concept of sustainability. International journal of suatainability in higher Education. Vol 1 no 1, 2010.

29-WECD, out commun future , oxford university press, 2017.

30-Scout .Allen Jan, City,Rivers of the world, Translation, pantea Lotfe Kazemy ,thran publication processing and urban planning.2017.

Investigating the effect of sustainable urban development indicators on the improvement of functional urban spaces in Fereydunkenar

---

Abstract

Sustainable urban development raises issues of preventing urban and regional environmental pollution, reducing local-regional and national environmental production capacities, supporting recycling, not supporting harmful development, and bridging the gap between rich and poor. Achieves these goals with urban and rural planning, regional, national and comprehensive government support for these plans. Therefore, the present study aimed to investigate the effect of sustainable urban development indicators on the improvement of functional urban spaces in Fereydunkenar using a survey method. The statistical population of this study consists of all 330 employees of Fereydunkenar Municipality. According to Morgan table, 181 people were selected as a simple random sample. Data were collected using a questionnaire and the questionnaires were distributed among employees. SPSS software was also used to analyze the data. The statistical methods used in this research are Kolmogorov-Smirnov test, a sample and linear regression. Correlation coefficient, test according to the results of data analysis, indicated that the indicators of sustainable urban development (socio-economic, environmental, health, transportation and political) on the improvement of functional urban spaces in the city of Fereydunkenar positive and significant effect has it

Keywords: sustainable development, functional urban spaces, socio-economic, environmental.
